

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

“ความเปลี่ยนแปลงตอนหนึ่งที่น่าวิตกกังวลคือความคิด ความอ่าน และความประพฤติหลายอย่าง ซึ่งแต่ก่อนถือว่าเป็นความผิดความชั่ว กลายเป็นสิ่งที่ทุกคนยอมรับแล้วพากันประพฤติปฏิบัติ โดยไม่รู้รู้สึกสะอึกสะเทือนจนทำให้เกิดปัญหาและทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมีดมนลง” (พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2536)

พระบรมราโชวาทข้างต้นนี้ มาลี เสาร์สิงห์ และประทุมทิพย์ การสร้าง ได้อ้างไว้ในบทความเรื่อง คุณลักษณะคนดีในชีวิตจริงที่สังคมไทยต้องการ ปี พ.ศ.2545 เพื่อแสดงให้เห็นว่าขณะนี้ภาวะสังคมของไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ สะท้อนให้เห็นถึงความตกต่ำของระดับคุณธรรมความดีในจิตใจของคนในสังคม ซึ่งแม้แต่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็ยังทรงมีพระราชหฤทัยเป็นห่วง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้เป็นเรื่อง que ทุกคนในสังคมควรตระหนัก และให้ความสำคัญในการหาทางป้องกันและแก้ไขด้วยการอบรมบ่มนิสัยปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ของสมาชิกในสังคม และการดำเนินการที่ได้ผล ต้องได้นับด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม สังคมไทยเป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยสถาบันทางสังคมหลายสถาบัน ทุกสถาบันมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันออกไป แต่ละสถาบันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมทั้งสิ้น สถาบันเหล่านี้ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น และสถาบันที่สังคมคาดหวังว่าจะต้องมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการอบรมบ่มนิสัยปลูกฝังคุณลักษณะที่ดี ที่พึงประสงค์ของสมาชิกในสังคมที่สำคัญที่สุดคือสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา คุณลักษณะของคนดีที่สังคมไทยต้องการ ได้ถูกศึกษาไว้โดยกลุ่มนักวิจัย อันประกอบด้วย มาลี เสาร์สิงห์, ประทุมทิพย์ การสร้าง, ธนพร บุญเนา, ตติยาภรณ์ นัยเนตร, พนิดา ทวีทรัพย์สาร, บุญชู ทองแมน (2545) ทำการศึกษาวิจัยเพื่อสืบค้นหา “คุณลักษณะคนดีในชีวิตจริงที่สังคมไทยต้องการ” โดยหวังว่างานวิจัยจะให้คำตอบที่ทำให้โรงเรียนสามารถสร้างคนดี ที่ทุกสถาบันในสังคมต้องการ และเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนดีในชีวิตจริงที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสภาวะของสังคมในปัจจุบัน เพื่อนำเสนอให้สังคมได้ตระหนักถึงคุณลักษณะของคนดีในปัจจุบันว่าคนในสังคมนี้ต้องการคนดีเช่นไรบ้าง เพื่อเป็นกระบอกสะท้อนสังคมว่า ที่เกิดความต้องการขึ้นนี้ เพราะตอนนี้คนในสังคมกำลังลืมนึกถึงคุณลักษณะนี้ๆ ไปแล้วหรือไร งานวิจัยนี้เป็นผลงานส่วนหนึ่งประกอบการศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมศึกษา ที่ศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์ความรู้ที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิด ความเจริญงอกงามในแต่ละด้าน คือด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ ด้านเจตคติและค่านิยม และด้านการจัดการและการปฏิบัติ มีลักษณะของการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกัน เช่น วิธีการและแนวคิดของนักวิทยาศาสตร์ กระบวนการของนักคณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน นักดนตรี ประสบการณ์ของนักศิลปะ และทักษะการสื่อสารถ่ายทอดภาษา ออกมา

ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสถาบันการศึกษามีมาก แต่ในความเป็นจริงในปัจจุบัน การจัดการศึกษาของไทยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาดังเช่นใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 มาตราที่ 8 ได้กล่าวถึง หลักในการจัดการศึกษาประการหนึ่ง คือ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการศึกษา และเช่นในมาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ โดยประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (อังคณา ตุงคะสมิต, 2550)

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นรูปธรรมมากขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติเรื่องการกระจายอำนาจบริหารและการเมืองไปสู่ท้องถิ่น ภารกิจจึงถูกถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6 ภารกิจอันได้แก่ ภารกิจด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต คือ การส่งเสริมอาชีพ งานสวัสดิการสังคม นันทนาการ การศึกษา สาธารณสุข และการปรับปรุง แหล่งชุมชนแออัดและที่อยู่อาศัย และหนึ่งในหกนั้นประกอบไปด้วยภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งในช่วงปี พ.ศ.2547-2553 เป็นช่วงระยะเวลาถ่ายโอน ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ เป็นการถ่ายโอนภารกิจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ต้องถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การกระจายอำนาจบริหารและการเมืองไปสู่ท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปต้องเรียนรู้และเข้าใจบทบาทของการมีส่วนร่วมในกิจการต่างๆ ในสังคมประชาธิปไตยให้มากขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในด้านการศึกษา ที่เป็นที่ยกตัวอย่างยิ่งว่า เป็นสิ่งเดียวที่จะคอยขัดเกลาความประพฤติ สร้างคนที่มีความรู้

ความสามารถ สร้างคุณลักษณะที่ดี ที่สังคมของตนพึงประสงค์ให้มีแก่สมาชิกของสังคมได้อย่างดี ที่สุด ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องเกิดขึ้นจากการร่วมมือกัน ไม่ใช่จากใครคนใดคนหนึ่ง

ด้วยนโยบายการกระจายอำนาจบริหารและการเมืองไปสู่ท้องถิ่นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ปีพ.ศ. 2548 จังหวัดขอนแก่นจึงได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยคำนึงถึงปัญหาความต้องการของชุมชน แผนชุมชนจึงเกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เกิดเป็นชุมชนเขตเทศบาลทั้งสิ้น 4 เขต รวม 73 ชุมชนในปี 2547 และได้เพิ่มเป็น 88 ชุมชนในปัจจุบัน การดำเนินงานของกรรมการชุมชน เป็นไปอย่างมีโครงสร้าง และมีภาระรับผิดชอบแยกย่อยให้ครอบคลุมต่อปัญหา การดำเนินการของชุมชนในด้านปัญหาเยาวชน และการศึกษาถูกให้ความสำคัญเป็นอันดับต้น แต่การดำเนินการเข้าไปแก้ไขปัญหายังจริงจังนั้น ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องให้เกิดการกระตุ้น ผลักดันการทำงานระหว่างพลังความรู้ของชุมชนให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน(งานวิเคราะห์นโยบายและแผน ฝ่ายแผนงานและประเมินผลกองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครขอนแก่น, 2551)

นอกจากนี้ งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ในจังหวัดขอนแก่นปี พ.ศ.2548 โดย นีออน พิณประดิษฐ์ (2548) กล่าวถึงรูปแบบในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้ 1) ชุมชนต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่มีความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันพัฒนาการศึกษาในชุมชน 2) ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ เพื่อหาจุดพัฒนาการศึกษาให้ลูกหลาน ร่วมกับคณะครูในโรงเรียน 3) ชุมชนต้องร่วมกันหาผู้มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้การศึกษานในโรงเรียน 4) ชุมชนต้องเข้ามาร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ 5) ร่วมตรวจสอบการพัฒนาโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียน หากพบปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นก็เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาและอุปสรรคร่วมกัน และ 6) สร้างความภาคภูมิใจในผลงานการพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน โดยชุมชนรับรู้ความเจริญ ความก้าวหน้าของโรงเรียน และร่วมกันภาคภูมิใจในผลงานของโรงเรียน การพัฒนาการศึกษาที่ประสบความสำเร็จโดยชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นลำดับตลอดมา ในงานวิจัยนั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษารูปแบบเครื่องมือในการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาของบุคลากรในชุมชน ผลการวิจัยได้ทำให้ทราบว่าบุคลากรในชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาการศึกษา เห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ช่วยให้ผู้เข้าอบรมได้พัฒนาภาวะผู้นำเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษา และข้อเสนอแนะสำคัญที่ได้จากการวิจัยคือ ควรจัดให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในชุมชนได้เข้ารับการอบรมร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ซึ่งสามารถ

เข้าใจได้ว่า คุณลักษณะที่เอื้อต่อการศึกษาของบุคลากรในชุมชนไม่ใช่ว่าจะเป็นคุณลักษณะที่มีทุกคน และเป็นเรื่องที่ยังต้องตระหนักและสร้างขึ้นด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้สามารถเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมได้จริง

การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมในรูปแบบของการเข้าร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนที่อยู่ในเขตชุมชนของตน หรือในโรงเรียนที่บุตรหลานของตนกำลังศึกษาอยู่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการชุมชน หรือผู้นำชุมชน ก็มักจะได้รับเชิญให้ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาด้วย เพื่อความสะดวกต่อการขอความช่วยเหลือทรัพยากรในชุมชน ทั้งทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา กิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับสถานศึกษานั้น ส่วนใหญ่ยังอยู่ในรูปแบบของการประชุม ข้อความความคิดเห็น และรับรู้การจัดกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆเช่นการจัดสรรทรัพยากรในชุมชนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน หรือการขอความร่วมมือของผู้รู้ในชุมชนมาเป็นวิทยากรในสถานศึกษา ยังเป็นเรื่องที่ห่างไกล เพราะนอกจากผู้ที่มีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาแล้ว ผู้ที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องก็ไม่ได้รับรู้ หรือตระหนักถึงประโยชน์ของการร่วมจัดการการศึกษาเลย และอาจจะส่งผลถึงการมีทัศนคติที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่มีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาได้

จากการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นว่าไม่ใช่เพียงแค่โรงเรียนเพียงเท่านั้นที่จะทำหน้าที่นำคุณลักษณะที่พึงประสงค์มาเป็นต้นแบบเพื่อสร้างคนดี ชุมชน สังคม หรือสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องต้องรับทราบเพื่อให้เกิดกระบวนการการทำงานร่วมกัน บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อโรงเรียน หรือสถานศึกษาในบทบาทการเป็นกรรมการสถานศึกษาอีกบทบาทหนึ่งจึงนับว่าเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และบทบาทของผู้นำชุมชน ในฐานะการเป็นผู้ร่วมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียนในชุมชนของตนเองด้วยการนำชุมชนให้เอื้อ หรือเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญในการสร้าง หรือพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในเขตชุมชนของตน ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของความคิดเห็นของผู้นำชุมชนอันเป็นหนึ่งแรงสำคัญในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาให้เป็นที่มาตามความต้องการของชุมชน และสังคมได้ดียิ่งขึ้น

จากความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาความคาดหวังของผู้นำชุมชนซึ่งเป็นผู้ที่คนในชุมชนเลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนในการดำเนินการด้านต่างๆ สามารถเป็นสื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นแทนบุคลากรในชุมชนให้ได้ทราบถึงความต้องการ ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม ในมุมมองความเหมือนและแตกต่างกันระหว่างผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษากับผู้นำชุมชนที่ไม่มีส่วนร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษา และความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านวิธีการมีส่วนร่วมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนควรรับรู้และมีความเข้าใจที่ตรงกัน ให้เป็นการจัดการศึกษาที่ตรงตามความต้องการของชุมชน เอื้อประโยชน์ในการร่วมกันสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในเยาวชน ระหว่างสถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคม และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการสร้างคุณลักษณะที่ดี เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมปัจจุบันได้อย่างดีที่สุด

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้นำชุมชนเขตชุมชนเทศบาลนครขอนแก่นที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้นำชุมชนที่เป็นกรรมการสถานศึกษาและไม่ได้เป็นกรรมการสถานศึกษา

2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการมีส่วนร่วมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น

3. ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสุ่มแบบโควตา (Quota sampling) โดยมุ่งศึกษาความคาดหวังของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นจำนวน 88 ชุมชนที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่สังเคราะห์จากคุณภาพผู้เรียนช่วงชั้นที่ 1 ถึงช่วงชั้นที่ 4 จาก 5 สาระประกอบด้วย 5 สาระคือ 1) ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ 5) ภูมิศาสตร์ ใน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

4. นิยามคำศัพท์เฉพาะ

4.1 ผู้นำชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่น หมายถึง บุคคลผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครขอนแก่นที่ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิก และได้รับเลือกจากสมาชิกในชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนสมาชิกในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นภายนอก เป็นผู้นำสมาชิกในการดำเนินการต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในตำแหน่งต่างๆคือ กรรมการองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และผู้นำชุมชนย่อย 88 ชุมชน

4.2 ผู้นำชุมชนที่เป็นกรรมการสถานศึกษา หมายถึง ผู้นำชุมชนที่ได้รับเชิญจากสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมเป็นกรรมการกรรมการสถานศึกษา

4.3 ความคาดหวังของผู้นำชุมชน หมายถึง ความคิดเห็น หรือความต้องการของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีขอบข่ายเนื้อหาว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเน้นการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้จากวิชาต่างๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีความรู้ในเรื่องต่างๆที่สามารถนำมาใช้กับชีวิตประจำวัน พร้อมมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสาระที่เป็นองค์ความรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระคือ 1) ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ 5) ภูมิศาสตร์

4.5 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนหมายถึง หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้ผู้เรียนมีอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านต่างๆ เช่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขทั้งในฐานะพลเมืองไทย และพลโลก

4.6 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้ผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมี อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้านต่างๆ ที่ระบุไว้ในคุณภาพผู้เรียน จากตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

4.7 นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง นักเรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 1 - ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4) ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551และอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลนครขอนแก่นทั้ง 4 เขต

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ชุมชน นำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น/หลักสูตรสถานศึกษา ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น/หลักสูตรสถานศึกษา ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดขอนแก่น นำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลสารสนเทศ ที่ใช้ในการปรับปรุง พัฒนาและนิเทศ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น/หลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

5.4 กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำคู่มือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น/หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม